

สิทธิและเสรีภาพทางการเมือง : วิเคราะห์ตามแนวพุทธศาสตร์

Political Right and Liberty: Analysis Base on Buddhist Approaches

พระเทพปริยัติเมธี¹, จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์² และ สุรพล สุธะพรหม³

Phratheppariyattimethi, Chamnong Adivadhanasit and

Surapon Suyaprom

(ppariyattimethi@gmail.com)

Received: June 25, 2021

Revised: July 18 2021

Accepted: July 20, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวคิดทั่วไป ๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพุทธศาสตร์ การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองวิเคราะห์ตามแนวพุทธศาสตร์ ที่ปรากฏใน คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวคิดทั่วไป ประกอบด้วยกฎหมายที่เป็นกฎหมายที่ผู้มีอำนาจของรัฐตราขึ้นเพื่อใช้บังคับบุคคลให้ปฏิบัติตาม เพื่อกำหนดระเบียบแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระหว่างบุคคลกับรัฐ และสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพุทธศาสตร์ ประกอบด้วย พระพุทธเจ้าเป็นศีลธรรมตาม บทบัญญัติทางศาสนาในรูปวัฒนธรรม ศีลธรรม ระเบียบประเพณี คือ ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ และวิมุตติญาณทัสสนะ ตามแนวของพุทธธรรมเป็นสันติภาพคือความมีสันติ ความสงบ เพื่อใช้ในการบริหารประเทศ ความยุติธรรมเป็นความเที่ยงธรรม ความชอบธรรม และความชอบด้วยเหตุผลของบุคคลหรือบุคคลกับรัฐ

คำสำคัญ: สิทธิและเสรีภาพ, การเมือง, พุทธศาสตร์

¹ วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{2,3} คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

The objectives of this research paper are 1) to analyze and analyze political rights and liberties based on general concepts; 2) to analyze political rights and liberties according to Buddhist philosophy. The conduct of this research was a qualitative research. By analyzing the data obtained from the study of documents on political rights and liberties, analyzed by Buddhist principles appearing in the scriptures of the Tripitaka, commentary, Buddhist literature as well as analyze the data obtained from in-depth interviews. The results showed that General concepts of political rights and freedoms it consists of statutory laws that are enacted by the competent authority of the State to enforce a person's compliance. To regulate the relationship between persons or between persons and the state and political rights and liberties according to Buddhism, consisting of the Buddha as morality according to religious provisions in the form of culture, morality, and tradition, namely morality, concentration, wisdom, vimutti, and vimuttinadassana. According to the Buddhist Dharma line, peace is peace and tranquility for the administration of the country. Justice is the impartiality, righteousness and reasonableness of a person or person to the state.

Keywords: Right and Liberty, Politics, Buddhism

บทนำ

ในทางพระพุทธศาสนาได้ให้แนวทางในการดำรงชีวิต หลักปฏิบัติตนต่อสังคม หลักการปกครอง หลักเศรษฐกิจ หลักการหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อกันในการอยู่ร่วมกันในสังคม มนุษย์ ตลอดถึงขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี โดยให้ความรู้ 4 ทาง คือ คติธรรม เนติธรรม สหธรรม และวัตรธรรม เช่น ทศพิธราชธรรม เป็นหลักธรรมสำหรับนักปกครอง ราชนิติธรรม เป็นคุณสมบัติสำหรับผู้จะเข้ารับราชการ เป็นต้น (ไพบูลย์ สุขเจตน์, 2562) การนำเอาหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม จะต้องมี

คุณธรรมประจำใจ มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตน อันประกอบด้วย ความเป็นผู้รู้จักเหตุแห่งความจริง รู้จักผลอันประเสริฐ รู้จักตน รู้เรา รู้เขา รู้จักพอดี ความพอดี รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม รู้จักชุมชนเมื่อเข้าไปหา รู้จักบุคคลว่าควรคบและไม่ควรคบ เป็นต้น การเมืองในทัศนะพระพุทธศาสนาเถรวาท ไม่ได้พูดถึงการเมืองโดยตรง แต่ได้กล่าวถึงหลักการปกครองโดยไม่ระบุว่าการปกครองแบบใดดี แบบใดเสีย ไม่ว่าจะ เป็นแบบประชาธิปไตย แบบสังคมนิยม ให้ยึดหลักการที่เป็นธรรมมุ่งการปกครองแบบธรรมาภิบาล ปรากฏในอธิปไตยยสูตร ว่าด้วยอธิปไตย คือความเป็นใหญ่ 3 ประการ คือ (อง.ตัก. (ไทย) 20/40/201-202)

1. อัตตาธิปไตย ความมีตนเป็นใหญ่ เป็นการถือเอาตนเอง ศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ ตลอดจนผลประโยชน์ตนเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนและสิ่งทีเนื่องด้วยตนเป็นประมาณ

2. โลกาธิปไตย ความมีโลกเป็นใหญ่ เป็นความนิยมของชาวโลกเป็นใหญ่ หวั่นไหวไปตามเสียงสรรเสริญและนิทา ไม่มีหลักการที่แน่นอน กระทำการโดยปรารถจะเอาใจคนหมู่มชนหาความนิยมหรือหวั่นกลัวเสียงกล่าวเป็นประมาณ

3. ธรรมาธิปไตย ความมีธรรมเป็นใหญ่ เป็นการถือหลักความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผล เป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถสิ่งทีได้ศึกษาตรวจสอบข้อเท็จจริงและความคิดเห็นทีได้รับฟังอย่างกว้างขวางแจ้งชัด และพิจารณาอย่างดีที่สุดเต็มขีดแห่งสติปัญญา จะมองเห็นได้ด้วยความบริสุทธิ์ใจว่าเป็นไปโดยชอบธรรมและเพื่อความดีงาม เป็นการปกครองทีดี

พุทธปรัชญาทางการเมืองทีพระพุทธเจ้าทรงสอน ใช้คำว่ อธิปไตย เป็นหลักทีปกครองพึงยึดถือ เมื่อเป็นผู้ปกครองแล้ว จะยึดถืออะไรเป็นใหญ่ ส่วนอธิปไตยทีใช้ในัจจุบันเน้นว่ อำนาจอธิปไตย หรืออำนาจในการปกครองควรอยู่ทีใด หรืออยู่ทีไครตามหลักวิชาของรัฐศาสตร์ โดยพระพุทธเจ้าทรงสอนในกฎพันตสูตร (ที. สี. (ไทย) 9/323-358/125-150) สูตรว่ด้วย เศรษฐศาสตร์การเมือง กล่าวโดยสรุปประกอบด้วย 1) การบริหารโดยการกระจายอำนาจ 2) การจัดตำแหน่งทางการบริหาร 3) การวางนโยบายและกลยุทธ์ 4) การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือการลงประชามติ 5) การสื่อสาร และ 6) ผลของการปฏิรูปแนวคิด ซึ่งชี้ให้เห็นถึงเศรษฐกิจทีผูกอยู่กับการเมืองการปกครอง ทีต้องการให้ความอุดมสมบูรณ์ของบ้านเมืองคงอยู่ตลอดไป ทีจะทำให้โจรผู้ร้ายไม่มี ถูกหลักศีลธรรมจริยธรรม เป็นการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจและการเมืองทียั่งยืนและเพิ่มผลผลิตหรือภาษีเงินได้เข้าคลังหลวง นับว่เป็นต้นแบบพุทธปรัชญาการเมืองทีแก้ปัญหาอย่างถูกจุดและมีประสิทธิภาพเป็นอย่งยิ่ง

จะเห็นได้ว่า เรื่องของสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญ เมื่อนำหลักการทางพระพุทธศาสนาที่ยึดทางสายกลางในการปฏิบัติต่อตนเองและสังคม ซึ่งเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ จึงเห็นว่าอรรถประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการศึกษาเรื่องสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพุทธศาสตร์นั้น จะเป็นการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์และเป็นแนวทางออกหรือทางเลือกให้กับสังคมในทุกๆระดับ ไม่ว่าจะ เป็นแนวความคิดแบบตะวันออกหรือแนวความคิดแบบตะวันตกให้เข้าใจในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพอย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้ จะได้มีแนวทางในการประยุกต์ใช้สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองที่เหมาะสม อันเป็นไปโดยชอบประกอบด้วยธรรมตามแนวทางของพุทธศาสตร์ในที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวคิดทั่วไป
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพุทธศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร โดยวิเคราะห์ 1) การวิเคราะห์เชิงพรรณนา 2) การตีความหมาย และ 3) การสังเคราะห์เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง วิเคราะห์ตามแนวพุทธศาสตร์ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท เพื่อนำเสนอสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองวิเคราะห์ตามแนวพุทธศาสตร์ที่นำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบผลดังนี้

สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวคิดทั่วไป

สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวความคิดทั่วไป ประกอบด้วย 2 แนวคิด คือ

- 1) ตะวันตก คือความยุติธรรมทางสังคม ความบริสุทธิ์ ความมั่นคง ความปลอดภัย และความ

เจริญทางจิตใจ และทางร่างกายเป็นกฎหมายบังคับใช้เพื่อให้เกิดความยุติธรรมมีเจตจำนงร่วม อำนาจองค์อธิปัตย์ กฎหมาย รูปแบบการปกครอง รัฐบาล ผู้แทนราษฎร และการประชุมราษฎร ร่วมไปถึงจริยธรรมกับการเมือง มีผลประโยชน์ส่วนร่วมของคนในสังคม และ 2) ตะวันออก คือ หลักจริยศาสตร์คือหลักความเมตตา หลักความชอบธรรม หลักความเหมาะสม หลักความรอบรู้ และหลักความเป็นผู้นำเชื่อถือ เพื่อไม่ให้เกิดความรุนแรงตามหลักอหิงสา

แนวคิดสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองการปกครองไทยมีในกฎหมายรัฐธรรมนูญ 15 ฉบับ จาก 20 ฉบับ พัฒนาการเรื่องสิทธิเสรีภาพในทางการเมืองการปกครองไทยเป็นเหตุอ้างความชอบธรรมของผู้ปกครองมากกว่าที่จะต้องการให้มีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งมาจากอำนาจนิยมของผู้ปกครองเชิงอนุรักษนิยม ซึ่งเข้ากันไม่ได้กับข้อเรียกร้องให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้อุดมการณ์ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เป็นหลักประกันพื้นฐานในการปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน ความเสมอภาคกัน เพราะสิทธิเสรีภาพที่แท้จริงต้องมีพื้นฐานจากความเข้าใจกันของทุกฝ่ายและเป็นเรื่องของผลประโยชน์ร่วมกันทั้งในปัจจุบันและอนาคต

สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองในประเทศไทย เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อการสร้างโลกต่าง ๆ ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เพื่อดำรงไว้ซึ่งดุลยภาพระหว่างสิ่งที่สำคัญมาก คือ ประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ส่วนบุคคลใน 2 ระดับ สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองระดับบุคคลตามสิทธิมนุษยชนตั้งแต่มาตรา 35 ถึงมาตรา 45 รวม 11 มาตราและสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ตั้งแต่มาตรา 46 ถึงมาตรา 64 รวม 19 มาตรา และสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองระดับสังคม ตั้งแต่มาตรา 63 ถึงมาตรา 64 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 นับเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาโลกในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้มีความสอดคล้องกับบริบททางสังคมของประเทศไทย

สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพุทธศาสตร์

สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 1) พระพุทธเจ้าเป็นศีลธรรมตามบทบัญญัติทางศาสนาในรูปวัฒนธรรม ศีลธรรม ระเบียบประเพณี คือ ศีลสมาธิ ปัญญา วิมุตติ และวิมุตติญาณทัสสนะ ตามแนวของพุทธธรรมเป็นสันติภาพ คือ ความมีสันติ ความสงบ ตั้งแต่สันติภาพขั้นต้นสุด จนกระทั่งถึงขั้นสุดท้าย คือ นิพพาน เป็นสันติภาพ

สูงสุดตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นเสรีภาพ คือ “วิมุตติ” หลุดพ้นไปจากการครอบงำของกิเลส เป็น สมภาพ คือ ธรรมะที่ว่าด้วยทุกคนเป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ต้องมีหน้าที่ที่ต้องต่อสู้เพื่อให้หลุดรอดจากความทุกข์และมีหน้าที่ที่จะช่วยเหลือผู้อื่น และเป็น ภราดรภาพ คือ หลักความเป็นพี่น้องกันโดยธรรม และตามแนวของพระสงฆ์ คือ คนมีคุณภาพชีวิตและการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เรียกว่า ความเสมอภาคที่เป็นหลักการของประชาธิปไตย โดยใช้หลักสารณียธรรม 6 ประการ เป็นหลักยึดให้เกิดเสรีภาพ ความเสมอภาคในสังคม มีพรหมวิหารธรรม ยึดถือธรรมาธิปไตย โดยมีเศรษฐศาสตร์มีขณินาปฏิบัติทาสนับสนุนและควรปฏิบัติหน้าที่ให้สุจริตอย่างเต็มที่คือ กุศลกรรมบถ จักรวรรดิวัตรและราชสังคหวัตถุ

สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามหลักธรรมระดับบุคคล ต้องมีคุณสมบัติ 7 และเป็นสมาชิกแบบอย่างของสังคมตามสัปปุริสธรรม 7 และหลักธรรมระดับสังคมต้องเป็นคนมีศีลธรรมตามสุจริต 3 กุศลกรรมบถ 10 ศีล 5 เป็นคนมีคุณแก่ส่วนรวมตามพรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นคนผู้มีส่วนร่วมที่ดีตามนาถนธรรม 10 สารณียธรรม 6 เป็นคนผู้มีส่วนร่วมในการปกครองที่ดีตามอธิปไตย 3 อปริหานิยธรรม 7 และเป็นคนผู้นำรัฐหรือผู้ปกครองบ้านเมืองที่ดีตามทศพิธราชธรรม 10 จักรวรรดิวัตร 12 ราชสังคหวัตถุ 4 สามัคคี 3 อคติ 4

การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาลและหลังพุทธกาล เป็นการปกครองโดยธรรมวินัย พระพุทธเจ้าทรงประทานหลักการ คือ พระโอวาทปาติโมกข์ไว้เป็นหลักปฏิบัติสำหรับพระสงฆ์ พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทเพื่อประโยชน์แก่สงฆ์หรือส่วนรวม เพื่อประโยชน์แก่ตัวบุคคล เพื่อประโยชน์แก่ชีวิตมนุษย์ เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไปที่เป็นสังคมใหญ่ และเพื่อประโยชน์แก่ตัวพระศาสนา มอบอำนาจแห่งการปกครองให้กับธรรมวินัย

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการอภิปรายผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยของ ผู้วิจัย โดยพบว่า สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองวิเคราะห์ตามแนวพุทธศาสตร์ มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวคิดทั่วไป

สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวความคิดทั่วไปเป็นกฎหมาย เป็นความยุติธรรม และเป็นหลักจริยศาสตร์ บังคับใช้เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในทางสังคม มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลได้ 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 เป็นกฎหมาย คือ กฎเกณฑ์ที่ผู้มีอำนาจของรัฐตราขึ้น เพื่อใช้บังคับบุคคลให้ปฏิบัติตาม เพื่อกำหนดระเบียบแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระหว่างบุคคล

กับรัฐและใช้ในการบริหารประเทศ กฎหมายเกิดจากจารีตประเพณีอันเป็นที่ยอมรับนับถือ การไม่ปฏิบัติตาม ย่อมได้รับผลกระทบตามข้อกฎหมายที่บัญญัติไว้ สอดคล้องกับแนวคิดสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของอริสโตเติล (Aristotle) (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2556) มองว่า สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน คือ มีกฎหมายบังคับใช้ เพื่อให้เกิดความยุติธรรม สิทธิและเสรีภาพ คือ ความสามารถที่จะรับใช้ผลประโยชน์ส่วนรวมของคนในสังคม และยังสอดคล้องกับแนวคิดสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของ นิโคโล มาคิอาเวลลี (Niccolo Machiavelli) (Denise, White & Peterfreund, 1992) โดยมองว่า รัฐเป็นสิ่งสูงสุด ความต้องการของแต่ละคนมารวมกันเป็นรัฐ คือ ผลประโยชน์ สนับสนุนการใช้อำนาจ คือ แรงขับสำคัญที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมทางการเมือง การใช้อำนาจบังคับ การใช้กลอุบาย การเข้มงวดกวดขันและการประสานรอยแตกก้าวแห่งกฎศีลธรรมเหล่านี้ เป็นต้น เป็นเหตุผลที่จำเป็นจะต้องนำมาใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอันยิ่งใหญ่ คือ ความสงบสันติของบ้านเมือง และรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐเป็นรัฐธรรมนูญที่มีจิตวิญญาณเพื่อสาธารณชน ความมีอิสระเสรีภาพทางการเมือง ในขณะที่แนวคิดสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของ โทมัส ฮอบส์ (Thomus Hobbes) (Thomus Hobbes, 1967) มองว่า สภาพดั้งเดิมของมนุษย์วุ่นวาย แสวงหาผลประโยชน์ ไม่มีกฎระเบียบและไม่มีกฎหมายประกันความยุติธรรมของสังคม มนุษย์เข้ามารวมตัวกันเป็นสังคมและสละอำนาจให้อธิปไตย และมองว่าระบบการปกครองระบอบกษัตริย์เป็นการปกครองที่ดีที่สุด และเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อความมั่นคงทางการเมือง สิทธิในฐานะที่สมาชิกแห่งสังคมการเมืองทุกคน ต้องยอมเสียสิทธิเสรีภาพเพื่อแลกกับการมีเสถียรภาพทางการเมืองจะช่วยให้ทุกคนมีความสุขสมบูรณ์ ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันโดยธรรมชาติ แต่เพื่อสันติภาพและความสุขแห่งชีวิตมนุษย์ จึงยอมสละสิทธิและเสรีภาพส่วนที่เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ต่างคนต่างรักษาสิทธิและเสรีภาพของตน โดยมีองค์อธิปัตย์ทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมกติกา และรัฐมีหน้าที่หลักในการปกป้องสิทธิตามธรรมชาติของบุคคล และยังสอดคล้องกับแนวคิดสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของฌัก รูโซ (Jean-Jacques Rousseau) (ศุภชัย ศุภผล, 2553) มองว่า มนุษย์เกิดมากับเสรีภาพ แต่เขาได้ถูกพันธนาการไว้ สัญญาประชาคมเป็นการรักษาเสรีภาพส่วนบุคคลและเสรีภาพส่วนรวม เจตนาร่วมเป็นอันเดียวไม่สามารถแบ่งแยกได้ กฎหมาย คือ อำนาจเจตนาร่วม รัฐและรัฐบาลมีความแตกต่างกัน เพราะรัฐมีอำนาจสูงสุด คือ อธิปไตย รัฐบาล คือ ตัวกลางระหว่างรัฐกับประชาชน หากใครปฏิเสธเสรีภาพก็ปฏิเสธความเป็นมนุษย์ ประชาชนแสดงเจตจำนงของตนอย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นเสรีภาพที่ขบด้วยศีลธรรม เจตจำนงร่วม (General will) อำนาจองค์

อธิปไตย กฎหมาย รูปแบบการปกครอง รัฐบาล ผู้แทนราษฎรและการประชุมราษฎร ร่วมไปถึงจริยธรรมกับการเมือง เสรีภาพความเสมอภาคและความยุติธรรมที่ควรจะเป็นสิทธิของพลเมืองมาร่วมทำสัญญาประชาคม ซึ่งจะทำให้คนเรามีเสรีภาพทางการเมือง

ประเด็นที่ 2 เป็นความยุติธรรม คือ ความเที่ยงธรรม ความชอบธรรมและความชอบด้วยเหตุผลของบุคคลหรือบุคคลกับรัฐ สอดคล้องกับแนวคิดสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของเพลโต (Plato) มองว่า สิทธิและเสรีภาพคือความยุติธรรม กฎหมายจึงเป็นสิทธิ เสรีภาพในการอยู่ร่วมกัน สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามประเภทของบุคคลในสังคมหรือชุมชน (Community) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกครอง กลุ่มผลิตเศรษฐกิจ และกลุ่มนักรบ และสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของบุคคลและรัฐยังสอดคล้องกับแนวคิดสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของ คาร์ล มาร์ค (Karl Marx) (ปริชา ช่างขวัญยืน, 2538) มองว่า เสรีภาพเป็นส่วนบุคคล ก่อให้เกิดความเสมอภาคและความเจริญก้าวหน้าในสังคม เสรีภาพคือเสรีภาพทางเศรษฐกิจ เสรีภาพ เป็นกระบวนการในการบรรลุอุดมการณ์และจุดมุ่งหมายของมนุษยชาติทั้งหมด ความยุติธรรมทางสังคม ความบริสุทธิ์ ความมั่งคั่ง ความปลอดภัย และความเจริญทางจิตใจและทางร่างกาย เสรีภาพ เป็นหลักสำคัญขั้นพื้นฐานของศีลธรรม และเป็นหลักการที่สำคัญในจริยศาสตร์

ประเด็นที่ 3 เป็นจริยศาสตร์ คือ การแสวงหาความดีสูงสุดของชีวิตมนุษย์ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินความประพฤติของมนุษย์ว่าอย่างไรถูกไม่ถูก ดีไม่ดี ควรไม่ควร และพิจารณาปัญหาเรื่องสถานภาพของค่าทางศีลธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของ ชงจื้อ มองว่า ใช้หลักจริยศาสตร์ คือ หลักความเมตตา หลักความชอบธรรม หลักความเหมาะสม หลักความรอบรู้ และหลักความเป็นผู้นำเชื่อถือ หลักปฏิบัติตามฐานะหน้าที่ของผู้คนในสังคมมี 5 จำพวก ได้แก่ ผู้ปกครองกับประชาชน บิดามารดากับบุตรธิดา สามีกับภรรยา พี่กับน้องและระหว่างมิตรกับมิตร และยังสอดคล้องกับแนวคิดสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของ มหาตมะ คานธี (จ๋านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, 2550) มองว่า การใช้หลักอหิงสา คือ การไม่นิยมความรุนแรง ยึดถือในสัจจะความกล้าหาญ ฮินดูสวราช เป็นขบวนการเพื่อการปลดปล่อยและเสรีภาพของประชาชนอินเดีย เสรีภาพส่วนบุคคลในการแสดงความคิดเห็นและการกระทำจะต้องได้รับการคุ้มครองอย่างหวงแหน พวกเขาเสี่ยงข้างน้อยจึงมีสิทธิอย่างสมบูรณ์ที่จะทำแตกต่างออกไปจากพวกเขาเสี่ยงข้างมาก トラバโดก็ตามที่ไม้อ่างการกระทำว่าเป็นไปในนามของคนทั้งหมดและเป็นไปตามหลักอหิงสา

จากสามประเด็นที่กล่าวมาในข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง รัฐธรรมนูญใน ระยะเปลี่ยนผ่านทางการเมือง: ศึกษา 3 กรณีศึกษา และการถอดบทเรียนเพื่อปรับใช้กับ ประเทศไทย ของ เทียนธวัช ศรีใจงาม, (2561) ที่พบว่า รัฐธรรมนูญของรัฐที่เปลี่ยนผ่านทาง การเมืองมีจุดร่วมกัน คือ หลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญให้การ รับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามตัวบทรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะในเชิงกฎหมาย และมีการจัดตั้งสถาบันทางการเมืองตามหลักรัฐธรรมนูญหรือจัดสรรอำนาจเพิ่มเติมให้สถาบัน การเมืองเพื่อผลักดันกระบวนการเปลี่ยนผ่านทางการเมือง และสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง ความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในระบบการเมืองไทย ของ ทิพนานิตา ปาลกะวงศ์, (2557) ที่พบว่า ความชอบธรรมที่เกิดจากรัฐธรรมนูญ คือ ที่มาของศาลรัฐธรรมนูญและการปฏิบัติ หน้าที่ของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพุทธศาสตร์

สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพุทธศาสตร์เป็นศีลธรรม ตามแนวทางของ พระพุทธเจ้า ตามแนวทางของพระธรรมเป็นสันติภาพ และตามแนวทางของพระสงฆ์เป็น ความเสมอภาคที่เป็นหลักการของประชาธิปไตย มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลได้ 3 ประเด็น ดังนี้

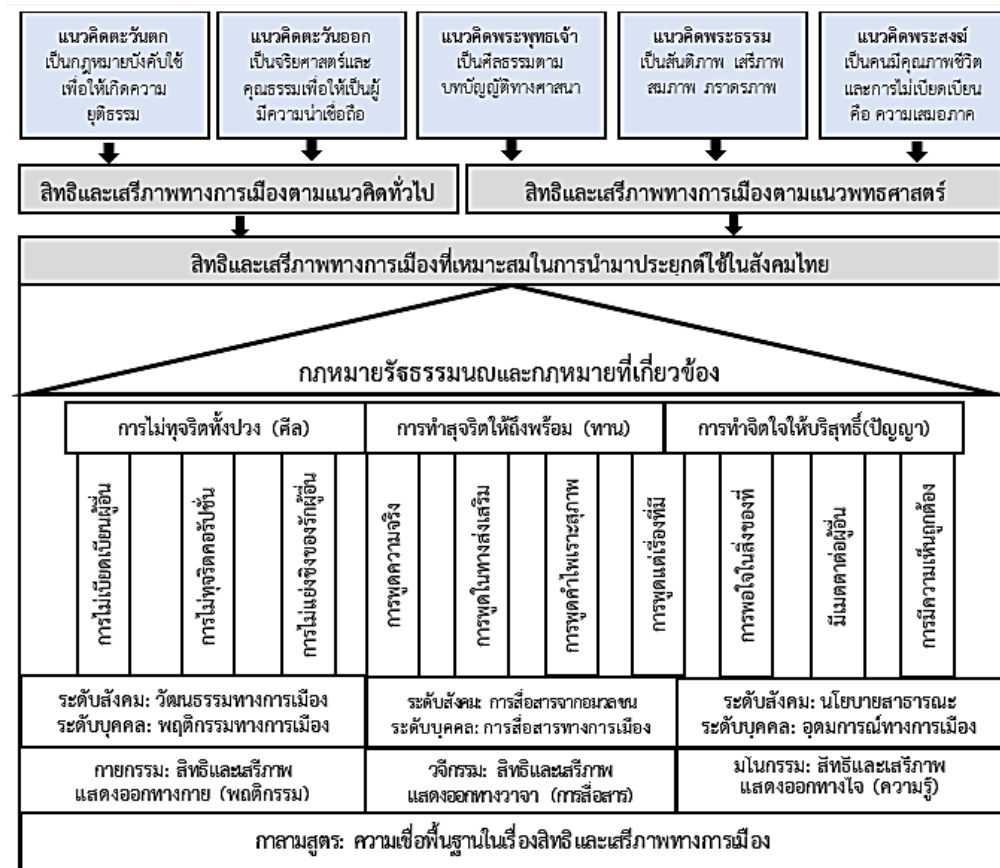
ประเด็นที่ 1 เป็นศีลธรรม คือ ความประพฤติที่ดีที่ชอบ ศีลและธรรม ธรรมในระดับ ศีลสอดคล้องกับแนวคิดสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวของพระพุทธเจ้า ที่ปรากฏใน สิลสูตร คือ ศีลธรรมตามบทบัญญัติทางศาสนาในรูปวัฒนธรรม ศีลธรรม ระเบียบประเพณี คือ ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ และวิมุตติญาณทัสสนะ

ประเด็นที่ 2 เป็นสันติภาพ คือ ความสงบ สอดคล้องกับแนวคิดสิทธิและเสรีภาพ ทางการเมืองตามแนวของพุทธธรรม คือ 1) สันติภาพ เป็นความมีสันติ ความสงบ ตั้งแต่ สันติภาพขั้นต้นสุดจนกระทั่งถึงขั้นสุดท้าย คือ นิพพาน เป็นสันติภาพที่สูงสุดตามหลัก พระพุทธศาสนา 2) เสรีภาพ เป็นวิมุตติ หลุดพ้นไปจากการครอบงำของกิเลส 3) สมภาพ เป็น ธรรมะที่ว่าด้วยทุกคนเป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ต้องมีหน้าที่ที่จะต้องต่อสู้เพื่อให้หลุด รอดจากความทุกข์และมีหน้าที่ที่จะช่วยเหลือผู้อื่น และ 4) ภราดรภาพ เป็นหลักความเป็นพี่ น้องกันโดยธรรม

ประเด็นที่ 3 เป็นความเสมอภาค คือ การมีส่วนร่วมเท่ากัน ความเท่าเทียมกัน สอดคล้อง กับแนวคิดสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวของพระสงฆ์ คือ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ, 2536) กล่าวว่า การรักษาตัวตนเพื่อให้เกิดการไม่เห็นแก่ตัว เรียกว่า เป็นผู้ มีพรหมวิหารธรรม เมื่อคนไม่เห็นแก่ตัวแล้ว ความรักใคร่ปรองดองในสังคมจะเกิดขึ้นเอง จึงได้

เสนอระบบการเมืองที่คิดว่าเหมาะสมกับสังคมในรูปแบบอัมมิกสังคมนิยม สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) กล่าวว่า สังคมที่สมาชิกในสังคมยึดถือธรรมาธิปไตย โดยมีเศรษฐศาสตร์มัชฌิมาปฏิปทาสนับสนุน มีลักษณะเป็นกลาง ๆ โดยมีหลักสำคัญ 2 ประการ คือ การได้คุณภาพชีวิตและการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เรียกว่า ความเสมอภาค (สมภาพหรือสมานภาพ) ที่เป็นหลักการของประชาธิปไตย โดยใช้หลักสารณียธรรม 6 ประการ จะเป็นหลักยึดให้เกิดเสรีภาพ ความเสมอภาค และพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต, 2557) กล่าวว่า ธรรมราชา คือ กษัตริย์ผู้ทรงธรรมและเป็นธรรมาธิปไตยควรปฏิบัติหน้าที่ให้สุจริตอย่างเต็มที่คือกุศลกรรมบถ จักรวรรดิวัตร และราชสังคหวัตถุ

องค์ความรู้จากการวิจัย

แผนภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้จากการวิจัยอธิบายได้ ดังนี้ ภูมิหาย ความยุติธรรมและจริยศาสตร์ เป็นขั้นพื้นฐานของสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวคิดทั่วไปและศีลธรรม สันติภาพ ความเสมอภาค เป็นขั้นพื้นฐานของสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพุทธศาสตร์ นำมาสู่สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองที่เหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทย เป็นการกระทำที่บุคคลจะต้องกระทำในชีวิตประจำวันขึ้นอยู่กับความเชื่อพื้นฐานของบุคคลนั้น 10 อย่าง ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า กาลามสูตร ความเชื่อเหล่านั้นถูกแสดงมาทางการกระทำเรียกว่ากรรม 3 อันประกอบด้วย 1) กายกรรมเป็นสิทธิและเสรีภาพแสดงออกทางกาย เรียกว่า พฤติกรรมในระดับบุคคลเรียกว่าพฤติกรรมทางการเมือง และในระดับสังคม เรียกว่า วัฒนธรรมทางการเมือง 2) วาจกรรมเป็นสิทธิและเสรีภาพแสดงออกทางวาจา เรียกว่า การสื่อสารในระดับบุคคล การสื่อสารทางการเมือง และในระดับสังคม เรียกว่า การสื่อสารจากสื่อมวลชน และ 3) มโนกรรมเป็นสิทธิและเสรีภาพแสดงออกทางใจ เรียกว่า ความรู้ในระดับบุคคล อุทมการณ์ทางการเมือง และในระดับสังคม เรียกว่า นโยบายสาธารณะ

สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองจะต้องอยู่ในหลักการ 3 ประการอันอยู่ภายใต้ ภูมิหายรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เป็นกฎหมายรับรองสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองที่เป็นกระทำตามหน้าที่ต่อตนเองและบุคคลอื่น คือ 1) การไม่ประพฤติดุจริตทั้งปวง (ศีล) ที่มาจากกายกรรมที่เป็นสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองด้านพฤติกรรม (กายกรรม) ในระดับบุคคล เรียกว่า พฤติกรรมทางการเมือง และในระดับสังคม เรียกว่า วัฒนธรรมทางการเมือง จะต้องมีการกระทำที่ไม่ทำบาปทั้งปวง ประกอบด้วย การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การไม่ทุจริตคอร์รัปชัน และการไม่ประพฤติดุจริตผิดศีลผิดธรรมอื่น เรียกว่า สิทธิและเสรีภาพในการกระทำ 2) การประพฤติดุจริตให้ถึงพร้อม (ทาน) ที่มาจากวาจกรรมที่เป็นสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองด้านการสื่อสาร (วาจกรรม) ในระดับบุคคล เรียกว่า การสื่อสารทางการเมือง และในระดับสังคม เรียกว่า การสื่อสารจากสื่อมวลชน ประกอบด้วย การพูดความจริง การพูดในทางส่งเสริม การพูดคำไพเราะสุภาพ และการพูดแต่เรื่องที่มีประโยชน์ เรียกว่า สิทธิและเสรีภาพในการพูด และ 3) การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ (ปัญญา) ที่มาจากมโนกรรมกรรมที่เป็นสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองด้านความรู้ (มโนกรรม) ในระดับบุคคล เรียกว่า อุทมการณ์ทางการเมือง และในระดับสังคม เรียกว่า นโยบายสาธารณะ ประกอบด้วย การพอใจในสิ่งของที่ได้มาถูกต้อง มีเมตตาต่อผู้อื่น ไม่คิดร้ายต่อใคร และการมีความเห็นถูกต้องชอบธรรม เรียกว่า สิทธิและเสรีภาพทางปัญญา

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

- 1) หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง วิเคราะห์ตามแนวพุทธศาสตร์ และในด้านบุคคลให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง
- 2) ผู้บริหารในหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง วิเคราะห์ตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อให้เกิดความยุติธรรม ความสงบสุขในหน่วยงาน
- 3) ประชาชนควรมีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายเรื่องสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานในหน่วยงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาเรื่องสิทธิและเสรีภาพของคนสมัยใหม่ว่าเหตุผลอย่างไร จึงมีการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพกันมาก และสิทธิและเสรีภาพที่แท้จริงคืออะไร
- 2) ควรมีการศึกษาเรื่องประชาชนขาดความเข้าใจสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง มีวิธีคิดตามหลักพุทธธรรมในสังคมได้อย่างไร
- 3) ควรมีการศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง

รายการอ้างอิง

- เกรียงไกร เจริญนาวัฒน์. (2556). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ :
วิญญูชน
- ทิพภานิดา ปาลกะวงศ์. (2538). *ความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในระบบการเมืองไทย*
(ดัชนีนิติพนธ์สาขาวิชาการเมือง คณะรัฐศาสตร์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2538). *ปรัชญาแห่งอุดมการณ์ทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพบูลย์ สุขเจตน์. การเมืองการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(2) 163-276.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2557). *ธรรมราชา*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

พุทธทาสภิกขุ. (2536). *ธรรมโฆษณ์ ชุด สันติภาพโลก*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2539). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาตมะ คานธี. (2550). *วจนะของมหาตมะ คานธี* [Mahatma Gandhi] (จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, ผู้แปลและเรียบเรียง). กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ. (ค.ศ.1869-1948).

ศุภชัย ศุภผล . (2553). *แนวคิดเรื่องความยุติธรรมของ หมอ ฌากส์ รูสโซ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 38). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.

Denise, T. C., White, N. & Peterfreund, S. P. (1992). *Great Traditions in Ethics*. California: Wadsworth Publishing

Thomas Hobbes. *Leviathan: Or the Matter*. (1976). *Form and Power of a Commonwealth Ecclesiastical and Civil*. edited by Michael Oakeshott with an introduction by Richard s. Peters. New York: Collier Books.